

Hiányok a lelkész életében.

(Konferenciali beszéd.)

Ezékiel XXXIV. 1—10. „És lőn az Úrnak beszéde hozzám, mondván: Embernek fia! prófétálj Izrael pásztorai felől, prófétálj és mondjad nékik, a pásztoroknak: Igy szól az Úr Isten: Jaj Izrael pásztorainak, akik önmagokat legeltették! Avagy nem a nyáját kell-e legeltetni a pásztoroknak? A A tejet megettétek és a gyapjuval ruházkodtatok, a hizottat megöltétek; a nyáját nem legeltettétek. A gyöngéket nem erősítettétek és a beteget nem gyógyítottátok s a megtöröttet nem kötözgettétek s az elűzöttet vissza nem hoztátok és az elveszettet meg nem kerestétek, hanem keményen és kegyetlenül uralkodtatok rajtok: Szétszóródtak hát pásztor nélkül és lőnek mindenféle mezei vadak eledelévé és szétszóródtak; Tévelygett nyájam minden hegyen s minden magas halmon és az egész föld színén szétszóródott az én nyájam, s nem volt, aki keresné, sem a ki tudakozódnék utána. Annakokáért, ti pásztorok, halljátok meg az Úr beszédét: Élek én, ezt mondja az Úr Isten, mivelhogy az én nyájam ragadománnyá lőn, és lőn az én nyájam mindenféle mezei vadak eledelévé pásztor hiányában, és nem keresték az én pásztoraim az én nyájamat, hanem legeltették a pásztorok önmagokat, és az én nyájamat nem legeltették; Ennekokáért, ti pásztorok, halljátok meg az Úr beszédét: Igy szól az Úr Isten: Imé? megyek a pásztorok ellen, és előkérem nyájamat az ő kezökből s megszüntetem őket a nyáj legeltetésétől, és nem legeltetik többé a pásztorok önmagokat, s kiragadom juhaimat szájokból, hogy ne legyenek nékik ételül.“

Válságos idöket élünk. Válság van az egész világon: mélyenjáró, alattomos, ördögi erök munkálkodnak a népek között és nem látni, hogy annyi baj után milyen világvihar, milyen összeomlások fognak még bekövetkezni. Sok olyan jelt látunk, amely emlékeztet a mi drága Királyunk intésére: „Ha ezeket látjátok“ — és különös nyomatékkal figyelmeztet az éberségre és vigyázásra, mert emlékeztet az Úr eljövetelére. Válságban van hazánk, amelyet felfegyverzett ellenség szorongat és népét tépdésik a pártoskodás és felekezeti gyűlölködés.

És szomorú, hogy amikor hazánkban oly nagy szükség van egyházunkra, egyházunk bizonyágtérvé, ígét és igében életet hirdető szolgálatára — akkor azt is meg kell vallanunk, hogy hazánk evangélikus egyháza is válságban van. Csak né-

hányat említek azon jelek közül, amelyek ezen válság komolyságára mutatnak: a rendkívül nagyfoku közöny az igehirdetéssel szemben, a hallgatott igének semmibe vevése, a nép elfordulása és elidegenedése az egyháztól, az egyház szolgálatának mellőzése és az a tény, hogy az egyházat nagyon csekély ok miatt is elhagyják; továbbá az istentelen élet, a mely magán viseli az ördög hatalmának bélyegét, a családi élet — a melynek puritánsága és szépsége egykor egyházunknak disze volt — megdöbbenő leromlása, nagy fegyelmetlenség egyháziaknál, mint világiaknál és ennek egyik következménye a zavar és vizsály mindennemű gyülekezeti esemény és mozgalom (pl. presbiter- vagy lelkészválasztás) alkalmával; a másik a katholicismus fanatikus, erőszakos, de szervezett és céltudatos fellépésével szemben a puha engedékenységgel, legfeljebb ideges, erőtlen tiltakozás; ide tartozik az is, ami mindezek következménye, hogy akik Isten akarata szerint és szeretetközösségben vágyanak élni — egyházunkat elhagyva a szekták karjaiba vetik magukat.

Egyházunk azon kegyelemnél fogva, amelyet vett, arra van hivatva, hogy a lelkeket az Úrhoz vezesse és a társadalmat Isten népévé nevelje és tehát hazánkban is a lelkeket megtérésre indítsa és Krisztus népét szaporítsa — ehelyett maga az egyházi társadalom ma nagyrésztében laza összefüggésű társadalmi egyesülés, melynek vannak keretei és intézményei, de magját, lényegalkotó igazságát: az ígét és az ige által a Krisztusban való életet elvesztette.

Meglátva helyzetünk ezen szomorú voltát, s szükségszerűen felvetjük a felelősség kérdését. Ki az oka? — Ki az oka annak, hogy egyházunknak mai állapotában az a neve, hogy él, holott halott? Hiszen ugyanazt az ígét nyújtja nekünk az Isten Szent Lelke, mint amaz első keresztyéneknek, ugyanaz a hitvallás tárja elénk vallásunk charismáit, mint amely hitvalló őseink szívét töltötte el. Hol van tehát a hiba? A népben vagy a pásztorokban? Az ige, amelyet felolvastam azt mondja, hogy az Úr az Ő népe leromlásáért egykor a pásztorokat tette felelőssé. És Isten ígéje egyéb helyei (Ezekiel XXXIII., Jer. XXIII., Máté XXIII., Luk. XI. stb) arra mutatnak, hogy az Úr mindig is a lelki vezetőket és pásztorokat tette felelőssé elsősorban a nép lelki állapotáért. És közülünk, akik itt az Úr szent színe előtt együtt vagyunk, ki gondol arra, hogy elkerülheti az Úr előtti nagy felelősséget a gyülekezetért? Hiszen azért gyülekeztünk ide össze, mert látjuk az evangélikus egyház válságos állapotát és a felelősség tudata él lelkiismeretünkben. Sőt hiszem, hogy mindnyájunkban él egyházunk megújodása után való vágy. És él a vágy, hogy ne kelljen egykor ő előtte úgy állanunk, mint akik a szent szolgálatban resteknek és gonoszoknak bizonyultunk, akik nem ébresztettek, hanem altattak, nem építettek, hanem romboltak, nem világítottak, hanem sötétiséget terjesztettek.

A néppel nem foglalkozom közelebbről. Az minden időben meglehetősen egyforma volt. Ott mindig mutatkoztak akadályok és ellenállás az ige meghallgatása, megértése és követése tekintetében. Azonban a lelkésznek az a feladata, hogy ép ennek a népnek, úgy amint van, hirdesse az igét. És pedig kettős ez a feladat: hogy önmaga fogadja el az igét és így adja tovább.

Ha tehát valakinek az a vágya, hogy egyházunkban megújulás, ébredés következze be, akkor az ige már megtanítja arra, hogy előbb a lelkészeknek kell ébredniök. Itt kell nagy megújulásnak bekövetkeznie, mielőtt az Úr elveti a pásztorokat.

Minden ébredés következménye életünk, szolgálatunk hiányainak felismerése. Talán felismerjük, hogy Isten igéjével eddig úgy bántunk, mint szoktak a fényszóróval: mi a sötét oldalán maradtunk és vakító fényét csak másokra fordítottuk. Ha azonban magunk állunk bele ebbe a fénybe, — kétségtelen, hogy bánkodni fogunk a felismert hiányokon, mulasztásokon, bűneinken, amelyek miatt szolgálatunk semmiképen sem lehetett hűség.

Tudom, hogy van lelkész, aki nem tapasztal magán ilyen hiányokat, akinek nincsen hiányérzete, aki önmagával meg van elégedve. (Jel. III. 17). Inkább a gyülekezete részéről veszt észre hiányokat, amelyekről oly elkeseredetten tud beszélni. Hiány az elismerés tekintetében, hiány a jövedelem tekintetében, hiány alkalmas társaság tekintetében (az „alkalmasság“ többnyire kártyára, borozgatásra, és politizálásra vonatkozik), hiány sűrű meghívások tekintetében (Fil. III. 17). Aki ilyen hiányokat érez, az pályát tévesztett és ítéletét találja az előjáró igében.

Azonban, aki az ige világosságában az Úr elé áll és nézi eddigi munkaterét, gondol a fenséges, a szent hivatásra és a végzett gyarló munkára és kénytelen könnyek között is bevalani, hogy haszontalan szolgálta volt, hogy nem szolgált teljes szívvel és minden akarattal és képességgel, hogy semmi hasznot sem hozott az Úrnak az ő munkája, — annak az Úr kétségkívül megmutatja az akadályokat és hiányokat az ő életében, amelyek miatt eddigi szolgálata nem lehetett gyümölcsöző. Ezt tette az Úr kegyelmesen az én életemben, amikor minden nyomoromat tisztán megmutatta és ezt teszi minden szolgatársam életében, aki igaz szolgálatra való vágyakozással áll az Úr elé. Igen, az Úr felfedi a mi hiányainkat. De mik lehetnek e hiányok?

Bizony itt egész tudatlanul állok, mert ugyan hogyan ítélem meg lelkésztársaim bármelyikét is lelkének, életének tartalma vagy hiánya felől? Csak egy felett mondhatok a megismerés alapján ítéletet és az magam vagyok. De mi módon róhatom meg testvéreimet saját elégtelen és nyomoruságos voltom alapján? Bizony megakadnék, ha nem volna birtokomban egy kis könyvecske, amelynek az a címe: Wie Pfarrer den

Heiland fänden (Ahogy lelkészek az Urat megtalálták). Ezen könyvecskében 18 lelkész, aki mind áldásosan működik az Úr szőlőjében, elmondja lelki történetét. Tehát 18 önvallomás, őszinte és igaz feltárása a sötét multnak, amikor még az Úr nélkül éltek és boldog ujongás a jelen felett, amelyre őket az Ur Szent Lelke ujjíateremtette. Azt hiszem, hogy 18 lelkész vallomásában sok olyan megnyilatkozás van, amely mindannyiunk lelkében megvilágítja és feltárja a hiányokat.

Ezek alapján azt mondhatom, hogy az első hiány már ott mutatkozik, ahogy sok lelkész a pályájára indul, illetőleg amiért ezen pályát választja. Nagyon különbözők az okok, amiért valaki a teológiára megy. Ilyen ok a szülők akarata: látják az előkelő helyzetet, amelyben a lelkész van, a tiszteletet, amelyben részestül, úgy találják, hogy ez elég biztos és jó kereset, hozzá járul ehhez az is, hogy ez mindig a legolcsóbb pálya volt, talán a legkönnyebben hozzáférhető, így hát elhangzik a szülői vélemény: fiam menj papnak. Előfordul, hogy valakit azért is küldenek e pályára, hogy örökölje az apai stallumot. Van eset, hogy valakit jó hangja, esetleg jó előadóképessége készítet a papi pályára. Esetleg már más pályán hajótörést szenvedett és itt akarja újra kezdeni. Bizonyos, hogy még sok más ok is van, amely az ifjakat a teológiára hozza és kevés — nagyon kevés az olyan, aki már ifjukorában az Urnak odanyújtja szívét, életét és mondja: „engem küldj Uram!” Rettenetes ennek a következménye, amikor a lelkész ráébred arra, hogy nem lelkész, hogy nem is való annak, hogy hiányzik belőle a legfőbb: a hivatásérzet, a lelki készség arra, hogy az Urnak szolgálni akar. Ezen előfeltétel hiányának felismerése nyomán különböző lelkü egyének szerint elválnak az utak. Van, aki annyira vak az önzésben, hogy magát tekintti vesztesnek csak és igyekszik magát a lelkészi szolgálat rovására kipótolni: felcsap gazdának, a másik bankhivatalnoknak, politikusnak, írónak, ügynöknek stb. és az Úr népe tönkremegy lelkileg a béres hűtlensége folytán. Kevés az, aki becsületesen megfordul és más pályára megy és itt-ott akad, aki átérzi, hogy pályájához uj szívét és lelket kell kérnie az Urtól, hogy szolgálhasson.

A másik hiány fakad a tanulmányokból. Azokból az önvallomásokból láttam, hogy sok csalódás és még több rossz irányba való terelés érte ezen ifjakat és valószínűleg ér egyebeket a teológián. Nyilvánvaló, hogy alapos tudományos készültségre szüksége van a lelkésznek, mégis az az első, hogy az ifju lelkekben a hivatásérzetet ébresszék, hogy megértse: mit tesz az szolgálni, szolgálni az Urnak, szolgálni az Ő gyülekezetének és szolgálni ép ezen korban kizárólag az Urnak. Sokan panaszkodnak, hogy elsősorban is az ő együgyű hitüket rombolta össze az Úr igéjét az emberi kritika késével vagdosó írásmagyarázat. Bizony sokszor előfordul, hogy az ilyen bonckéssel dolgozó kritika természetesen nem az Igét, hanem a hallgató lelkét boncolja nyomorékká, hogy a midőn lelkész

lesz, — évtizedeken át nem tud mit kezdeni az Igével. És az ilyen vezetés okozza, hogy sok ifju lelkésznek megvan a külső avatása, ám a benső avatásról, arról a bizonyosságról, hogy Isten, hogy az Úr Jézus őt valóban küldi, — semmit sem tud.

Már most ilyen előkészületek után a lelkésznel, aki még hozzá lelkészi hivatalát kizárólag kenyérkeresetnek, a boldogulás eszközeként tekinti — a szolgálat hűsége és eredményessége szempontjából sok és súlyos hiány fog mutatkozni:

Elsősorban hiányzik belőle az Isten igéjével szemben az alázatosság. Nem olvassa az ígét teljes odaadással és magát alárendeléssel, mint amely igének mindig van számunkra mondani- és adnivalója. Mint, amely ige Isten üzenetét elsősorban magához a lelkészhez hozza. A predikációkra és tanításra nézve az Isten igéjét témának vagy témához igazolásnak, esetleg csak dísznek tekinti, amelyet beszédje elején felolvas, ezután többé szó sem esik már róla. Vagy saját véleményét, kora nézeteit, hallgatói felfogását magyarázzák bele az igébe. Természetes, hogy ilyenformán végül is az ige az én igéje, a világ igéje lesz és elerőtlenedik az üdvtények hirdetése, az üdvbizonyosság alapvetése szempontjából. Gyakran lesz a szószék, ezen szent hely, amelyen a személyes élet saruját és az utca porát le kellene vetni, — személyes viszonyokból folyó megnyilatkozások helyévé.

Ha azonban a lelkészből hiányzik az igével szemben való alázatosság, akkor nyilvánvaló, hogy neki magának még nem lett birtoka az ige és még nincsen benne üdvbizonyosság, amelynek birtokában tudja, hogy mást semmiképpen sem hirdethet a szószéken és az életben, mint csak evangéliumot, de azt olyan bizonyossággal és örömmel, hogy érte kész mindenkor helytállni, kész azonnal a szószékről a verpadra is menni.

Megrendítő tény továbbá, hogy sok lelkészből hiányzik a bizonyoságtévő élet. Hogy mély szakadék és ellentét van a lelkész élete és igehirdetése között. Levélve a papi kabátot, egyuttal leveli az igehirdető szentségét is. Mint aki egy nehéz, fáradságos teherrel szabadul meg — a megkönnyebbülés sóhajával veti bele magát a világ dolgaiba, szórakozásába és tülekedésébe. Nem gondol arra, hogy annak az igének, amelyet hirdet, elsősorban az ő életén kell uralkodnia, az ő cselekedeteiből kell fénylenie. Testvéreim, a gyülekezet, a hívek a mi életünkön keresztül kell, hogy meglássák azt, hogy az Istennek Krisztusban megjelent üdvözítő kegyelme nem elmélet, nem száraz tanítás, hanem csodás erő, amely az életet az Úr számára teljesen átalakítja és szentséggel tölti el! Mert rettenetes az, ha saját magunk életével szembe helyezkedünk az ige szent tanításával. Ha rajtunk látják az emberek, hogy semmibe vesszük az Úr szavát. Ez az alapoka sok gyülekezeti élet összeomlásának. Ép ezért, ha valahol súlyosabb hibákat látok a gyülekezetben, akkor csak azt kérem az Úrtól, hogy mutassa meg, melyik súlyosabb hűtlenségem volt az, amely rést nyitott a

sátán beavatkozásának. A lelkész istentelen élete megkeményíti a gyülekezet szívét az igével szemben. Avagy hogy gondolja az a lelkész, aki együtt mulat egy társasággal szesz és zene mellett — miként fogadja ajkáról a társaság bármely tagja az igét? Milyen szánalmas az, ha a lelkész jelenlétében vicceket mondanak beszédjének egyes helyeire, amelyeket ím maga megcáfol. Amikor azután a mindenkori refrain következik: vizet predikál, de bort iszik. Sőt, ahol egy hívő lelkiismerete felébred, hamar visszahanyatlik, ha lelkészére tud hivatkozni. Ha lelkészét a színházban látja, — akkor megtudja magának bocsátani, ha a legrágárabb darabot nézi meg, ha vendéglőben látja lelkészét, akkor a maga iszákosságát már igazoltnak tekint. A keresztyén lelkész nemcsak a hivatalos időben, hanem mindenkor kell, hogy viselje az aranylapot magán: szentség az Úrnak! (II. Móz. 28, 36—38.)

Egy további nagy hiány a lelkész életében, hogy nem ismeri a gyülekezeti munka legnagyobb segítségét: az imát. Nem ismeri még ilyenformán az áldott és eredményes igehirdetés legfontosabb előfeltételét: az Úr előtt való könyörgést. Így azután a predikációra való készülés csak az ész, a tehetség küzdelme és erőlködése lesz egy szónoki teljesítményért, melyet néhány irodalmi idézet fűszerez. A lelkészi látogatások világias, conventionális jellegűek lesznek, ahol a lelkész szellemességgel, barátságos modorával, talán a tudomány és művészet terén, az irodalomban vagy a politikában való jártasságával sikert fog aratni, oh de a szegény lelkek nem nyerne semmit. A vallástanítás száraz és csak bizonyos tudás elsajátítását szorgalmazza. Megrendülve gondolkodom arra, hogy egykor az Úr előtt hányan, de hányan fogják vallástanítójukat, lelkészüket vádolni: te vagy az oka, te nem vezettél engem arra, hogy nekem megváltóm van.

Ahol a lelkész élete és munkája nem áll állandóan az ima alatt, ott nincsen áldás a gyülekezetben.

Azonban nem részletezek tovább, hiszen sok hiánya lehet a lelkésznek, de voltaképp már nagyon jó, ha érzi a hiányt, ha megismerte és bánja és fáj lelkének, hogy eddig hűtlen, gonosz szolga volt, aki eddig nem dicsőséget, hanem gyalázatot hozott az Úra nevére és terméketlen volt eddigi működése. Ahol ilyen mély megbánás vesz erőt egy lelkészen, ahol személyes életéről és hivatali munkájáról egyaránt számot ad az ő Úra és Bírója előtt és az ige szentségén keresztül hallja az ítéletet: gonosz és rest szolga! — ott összetörés kell, hogy bekövetkezzék. Ott, annak felismerése után, hogy eddig a szent Isten részére sem nem élt, sem nem munkálkodott, — a kegyelem helyén, a kereszt előtt leborul. Megérti végre, hogy mi volt a főhiánya: hogy távol a keresztől, távol a kegyelemtől önmaga erejével és magabizakodással állt a gyülekezet élén — azt nem is tekintve másénak, mint a magáénak. Megérti, hogy Istennek csak az szolgálhat, aki sajátja, aki már nem mondja: ezt fogom, azt

akarom, hanem csak egy kérdése van: az alázatos szív, a megtörött, megújulni vágyó lélek kérdése: Mit akarsz Uram, hogy cselekedjem?

Saját életem tapasztalataiból, sok lelkésztestvérem élete, munkája bizonyosságából és az Isten ígéje határozott bizonyága szerint (a sok között egyet említek, ami számomra jelentős lett: Luk. XXII. 32.) vallom, hogy legfőbb hiánya a lelkésznek, ha még nem tudatos gyermeke az Urnak, ha még nem tért meg.

Hiszen a megtérésről, annak értelmezéséről konferenciánkon egy más előadásban lesz szó. Itt csak annak a hiányából fakadó bajokról kell említést tennem, úgy, ahogy azt lelkésztestvéreim megvallják vagy amit magam tapasztaltam. A meg nem tért lelkész igehirdetése mindig elmélet, mert neki magának nincsenek tapasztalatai Jézus Krisztus kegyelméről és a megváltásról. Legnagyobb zavarba akkor kerül, ha valakit a hirdetett ige megrendített és rendezni óhajtja viszonyát az Urhoz: meg akar térni.

Hogy fog annak tanácsot adni? Egyszer egy lelkész, hogy gyülekezetébe „némi élénkséget“ hozzon, egy ismert hű és áldott igehirdetőt hívott gyülekezetébe, hogy előadást tartson. Az ige nagy erővel ostromolta a szíveket és sürgette a megtérést. Másnap, amikor a vendégszónok már elutazott, egyike a hallgatónak eljött a lelkészhez és könnyek között és reszketve mondotta, hogy nem akar tovább már így maradni, meg akar térni. A lelkész hozzá lépett és megveregette vállát és ilyesmit mondott: „ugyan az a rajongó már megint felzaklatta szíveteket, nem kell azt olyan komolyan venni. Csak légy nyugodt. Menj haza és aludj egyet a dologra.“ És ez szükségképen mindig is így lesz, mert vak nem vezethet világtalant. Hogy vezethetné el az, akinek magának még nem volt döntő élménye az Urral, az O testvérét a földi élet ezen legnagyobb élményéhez. Az igehirdetés lehet szép, gyönyörűen felépített és nagyszerűen előadott, de mégis csak tudósítás, nem bizonyágtétel, nem örömteljes megnyilatkozása annak, amit átéltünk.

Megtérés nélkül nem lakik bennünk az Úr lelke. Az Úr lelke nélkül pedig nincsen gyümölcs. Akiben az Úr lelke nem munkálkodik, az nem Krisztusé. Aki nem Krisztusé, annak szívében nincsen békesség, élete nem világít, mert nincsen benne és vele világosság. Nem beszélhet állandó imameghallgatásokról. Tehát a megtérés, a magát sajátul átadás Krisztus részére, az áldott és bő gyümölcsshozásnak mellözhetetlen előfeltétele. Testvéreim, menjünk e gondolattal az Úr elé, vizsgáljuk önmagunkat, engedjük, hogy az Úr végezze rajtunk Szentlelke által megszabadító munkáját és akkor általunk végzi majd kegyelmi munkáját a gyülekezetben. Csak megtért lelkészeken keresztül lesz ébredése az evangélikus egyháznak. Amit adjon is nekünk a mi könyörtelen Urunk. Ámen.

Mór Henrik
budapesti lelkész.

Előfohászok.

Ef. 6, 10—17.

Nehéz a harc, erős az ellen,
Nehéz megállni a küzdelemben.
Ördög, világ szorosán összefogva
Krisztus hívét szünetlen ostromolja.
— Uram, neveddel harcba szállok,
De jőjj, mert én Hozzád kiáltok!
Jőjj és övezz fel szent erőddel
S hatékony lelki fegyverekkel,
Hogy a kegyetlen, hosszú harcon
Küzdő híved szégyent ne valljon!

Fil. 1, 3—11.

Eléd borulva szívem kitárom,
Kegyelmés Isten kegyelmed várom,
Jó munkád rajtam s bennem Te kezd el,
Te is végezd be áldó kezdeddel.

Fil. 3, 17—21.

Csak hálátlan, gonosz lélek
Vetheti meg keresztedet.
Serkents, segíts, hű Megváltóm,
Hogy én mindig hálás legyek.
Keresztednél leborulva
Nagy jóságod áldva-áldjam
S példád nyomán híven járva
Üdvösségem Tőled várjam.

Szalay Mihály.

„Nem szégyenlem a Krisztus evangéliumát.“

Szenháromság után való egyik vasárnapra.

Róm. I., 16.

Testvéreim az Ur Jézusban! Ezt a rövidségében is erőteljes hitvallást az a Pál apostol írta le a római keresztyénekhez küldött levelében, akit a „legnagyobb apostol“-nak nevezünk. És amint leírta, úgy bizonyára nem egy alkalommal élőszóval is elmondta azt a hívek serege előtt és én úgy érzem, hogy hitvalló ajkairól ép olyan megkapó erővel hangozhatott ez a pár szó, mint sok évszázaddal később nagy reformátorunknak, Luther Mártonnak ajkairól a wormszi birodalmi gyűlésen az a másik nagy vallomás: „Itt állok, másképp nem tehetek!“

Hitvallásokat, nagy kijelentéseket Pál apostol és Luther óta mások is tettek már, ma is tesznek, nem egyszer. De meggyőző,

sőt többet mondok: leigázó erő csak azoknak a hitvallóknak szavából sugárzik, akik hitvallásuk mögé, tanubizonyságképpen, hitvalló cselekedeteknek egész sorát állíthatják. Röviden: akik úgy éltek, mint ahogy beszélnek. Az ilyen embereknek már a puszta megjelenésében, egyszerű elénkállásában is megérezzük a hitvallás erejét, még mielőtt ajkukat szóra nyítnák.

És Pál apostol ilyen ember volt. Hiszen egymaga többet tett Krisztusért és a kereszténységért, mint valamennyi apostol együttvéve. Hitvalló cselekedetekben gazdag életének hatása végigvonul a keresztén egyház történelmének igen sok századán és bár a reformáció előtti időkben ez a Pál apostoltól örökölt hitvalló lélek elhomályosodott, annál inkább felragyogott a mi Lutherünk életében és gazdag termést hozta azóta is az evangélikus-keresztény Anyaszentegyház négyszáz év óta folyó történetében.

Bárcsak támadnának ebben a mi langymeleg, álmos hitti evangélikus nemzedékünkben is a bátor és meggyőző erejű hitvallók ezrei! Bárcsak dicsekedve mutathatnánk rá mi is hiveinknek cselekedetekben gazdag keresztény életére! És bárcsak ezzel a szóval fordulhatnánk Szentegyházunk egyedüli fejéhez: az Ur Jézus Krisztushoz: „Ime, Uram, lásd meg közöttünk azoknak sűrű sorait, akik lefolyt életükben sokat, nagyon sokat tettek a Te országod terjedéséért, akik nemcsak szóval, de cselekedetekkel tettek hitvallásokat Terólad!”

I.

De hogy Pál apostol annyi sokat tudott tenni az Ur Jézus Krisztusért és az ő országa terjedéséért, annak én két okát találok.

Az egyik ok az, hogy ő okos, iskolázott és tanult ifjúként lépett apostolságának útjára. Hiába, a tanultság és műveltség hatalmas fegyver, nagy előny! Ha egy nagy ügyet tanult és művelt emberek szolgálnak, nagy a reménység a végső diadalra.

Azért ti, Testvéreim, különösen ti fiatalok, legyetek akármilyen életpályán: a tanulás, művelődés hatalmas fegyverét le ne tegyétek kezetekből! Hiszen, hogy a mi magyar evangélikus Anyaszentegyházunk annyi sok megpróbáltatás és hatalmas ellenség között érvényesülni és mind a mai napig megmaradni tudott, annak jórészt az az oka, hogy egyházunk mindig bővelkedett az okos és művelt emberekben. Nem azt akarom én ezzel mondani, hogy okvetlenül ki kell járni mindenféle iskolát, hanem csak azt, hogy abban a körben, amelyben éltek, igyekezzetek minden lehető tudást és műveltséget megszerezni. Így a világban is könnyebben boldogultok, evangélikus egyházatoknak is több becsületet is szereztek, de ami a fődolog, Isten országának ügyét is jobban szolgálhatjátok.

Azonban rá kell mutatnom arra is, hogy a tanultság, az okosság, a műveltség még távolról se minden. Én azt hiszem, hogy Isten után a legokosabb és — emberi szóval — a legmű-

veltebb élőlény ezen a teremtett világon maga a Sátán, Istennek ösellensége, aki bizony még se szolgálja Isten országának ügyét!

Hogy Pál apostol annyit tudott tenni a Krisztusért és az ő országáért, annak én a második, de egyszersmind a legeslegfőbb okát abban a hatalmas erőforrásban találom, amit a ma felolvasott Szentige szavaival maga az apostol így fejez ki: „Nem szégyenlem!”

Igen, nem szégyelte, inkább bátor hittel, szóval és írásban, lelkes cselekedetekben, alkalmas és alkalmatlan időkben hirdette Krisztus evangéliumát, mely Istennek ereje, minden hívőnek üdvösségére. A bátor, szégyennélküli, tántoríthatatlan hit az, mely feltétlenül meggyőzi és legyőzi a világot!

Hiába van egy mozgalomnak sok és művelt, tanult hive, ha hiányzik belőlük a bátor, szégyennélküli, élő és ha kell, önfeláldozó hit! És hogy Pál apostolban ez megvolt, hogy valóban nem szégyenlette Krisztus evangéliumát, azt mutatják az ő életének nagy eredményei: az a sok gyülekezet, melyet ő alapított, az a nagy diadal, melyet Krisztus ügyének ő szerzett.

II.

„Nem szégyenlem,” mondja Pál apostol. Mit szokott az ember szégyenleni? Gondoljatok csak vissza a saját életetekre: valami oktalán, vagy közönséges cselekedetet, mely miatt az emberek megítélnek, esetleg lenéznek. Valami rosszul elsült, hebehurgya nekilödulást, amiért kinevetnek, vagy kicsufolnak bennünket. Valamely titkos botlást, vagy bűnt, melynek napfényre jötte foltot ejt becsületünkön és jó hirnevünkön.

Aztán van úgy, hogy némely ember olyan dolgot is szégyel, amin pedig épen nincs szégyelni való. Ismertem nemrégén két, különben derék fiatalembert, mindkettő iparos volt. Az egyik vasárnaponkint sztalet, divatos ruhában járt, a másik ünneplőre is csak az ő egyszerű, kékbeli ruháját, fényesre tisztított, ráncos csizmáját viselte. Egy faluból valók voltak, barátságot tartottak. Azazhogy csak hétköznap járta a barátság, mert ha jött az ünnep, a divatos ruhába öltözött fiatalember csak immelámmal fogadta barátja üdvözlését és kézfogását, sőt egyszer meg is mondta neki: ne gyere velem, mert szégyenlek veled sétálni. Szegény, megbántott fiú, hozzám jött panaszkodni a divatosan öltözködő földijére, aki oktalán módon meg volt győződve arról, hogy ha kétköznapokon nem is, de ünnepponon csak a ruha teszi az embert.

Hallottam aztán olyan valakiről is, aki egyszerű sorsból származva, a világ ítélete szerint sokra vitte, de egyszerű édes apját, fejkendő édesanyját, érte egy életet áldozó becsületes szüleit szégyenlette. Ez a szégyenkezés már nem is oktalanság, de a legnagyobb bűn volt.

Viszont vannak emberek, akik épen azt nem szégyenlik, amit nagyon kellene szégyelniök. Gondoljatok csak testvéreim azokra az emberekre, — különösen az ifjak között vannak ilye-

nek elegendő — akik nemhogy szégyenlenék, de egyenesen dicsekesznek a léhaságaikkal, alávaló szokásaikkal, trágár bűneikkel.

De hát Pál apostol nem ilyen dolgokról beszél, mikor azt mondja bátor önérettel: „Nem szégyenlem!”

Vagy talán előforgulhatott az, hogy szégyelnie kellett volna lelkének mélyében gyökeredző őszinte keresztény hitét és a Megváltó Krisztusnak evangéliumát? Van ezen valami szégyelni való? Pál idejében a kortársak csakugyan kicsufolták, vagy megvetették azokat, akik Jézus híveivé lettek, mert azt mondták: hogyan lehet egy olyan valakit megváltóként és Isten fiaként imádni, aki a gyalázat fáján: a kereszten végezte életét, hiszen a keresztre csak a legnagyobb gonosztévőket szokták feszíteni! Aminthogy épen Pál apostol emlékezik meg arról, hogy a Krisztus keresztye és evangéliuma a zsidók előtt botrány, a pogányok előtt bolondság volt.

És a gyenge hitű keresztények között bizony akadt nem egy, aki szégyelte és röstelte, hogy őt is Krisztus hívei közé sorozzák. Magának Pál apostolnak is bizonyára szemére vetették: hogy adhatta fejét arra, hogy egy közönséges, tanulatlan ácsnak közönséges fiát tarisza mesterének. Sőt olyanok is akadtak, akik meg voltak róla győződve, hogy a keresztfán meghalt Jézusnak hívei valami sötétben bujkáló ártalmas, bűnös társaság, a társadalom és emberiség ellenségei.

De ezt csak azért gondolhatták, mert nem tudták, hogy mi az a Krisztus evangéliuma. De Pál apostol tudta! Tudta, hogy a Krisztus evangéliuma örömhír arról, hogy úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta érte, hogy aki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem örök életet nyerjen. Pál apostol hitte és tudta, hogy Isten Fia eljött a bűnös földre az ő égi dicsőségéből és itt méltatlan emberek között élve, küzdött és fáradott, szenvedett és meghalt csupa könyörülő szeretetből, valamennyi ember üdvösségéért. Tudta és hitte Pál apostol, hogy a könyörülő Isten megszánta a bűneiben vergődő világot és egyszülött Fia által adott neki váltságot. Tudta Pál apostol, hogy ezután nem kell neki fájdalmasan felkiáltania: „Óh én bűnös ember, kicsoda szabadít meg engemet a halálnak e testéből“, mert már van, aki megszabadít. Nemcsak a halálnak e testéből, de a bűnnek, az ördögnek, a halálnak hatalmából is. Ez volt az az örömhír, a Krisztus örömhíre, másszóval evangéliuma, amit Pál apostol nemcsak hogy nem szégyenlett, hanem inkább arról vallást tett szóval és cselekedettel. És boldog örömmel hirdette amerre csak járt, hogy ez az örömhír, ez az evangélium olyan isteni hatalom, mely a benne hívőnek örök üdvösséget ad.

III.

Manapság bizony sokan szégyenlik ezt a krisztusi evangéliumot. A mai felfordult, zürzavaros világ hangulata, gondolkodásmódja, életviszonyai nem kedveznek a Krisztus evangéliumában való hitnek. Látni pedig ezt nem a sokféle hangos ünneplésből,

nem a nagy fogadkozásokból, vallásos felvonulásokból nálunk és más táborokban. Nem, nem ezekből látni. Ezek igen sokszor megtévesztenek bennünket, mert ünnepi, díszes takarót borítanak a belső ürességre. Nem mindig ugyan, de mégis a legtöbbször. Hanem látni az emberek életének végső mérlegéből. Nem a szavakból, hanem az eltagadhatatlan, mert előbb-utóbb kibúvó életeredményekből, a hétköznapi élet szomorú és kiábrándító tapasztalataiból. Ezek mutatják, hogy az emberek zöme igenis nyilvánvalóan szegényli a Krisztus evangéliumát. Vagy ha nem is kerül arra a sor, hogy szégyelje, de nem tesz érte semmit, se szóval, még kevésbé cselekedettel.

Pedig ha úgy a lelkük szerint tudnák az emberek, mint Pál apostol tudta, hogy nincs mit szégyelni a Krisztus evangéliumán! Ha tudnák, hogy igazán értékes életü, komoly férfiakká, igazán boldog emberekké csak azok a fiatalok válhatnak, akik bátran vallást mernek tenni a Krisztus evangéliumáról! Ha tudnák, hogy tiszta lelket, becsületos szívet, egészséges, diadalmas és eredményekben gazdag földi életet csak azzal a hittel a szívben lehet elnyerni, hogy mi a Krisztus megváltottai vagyunk, az örök élet várományosai, akiknek földi és mennyei boldogságáért végtelen mennyei szeretet munkálkodik folytonosan! De nem szégyelnék akkor a Krisztus evangéliumát, de boldog lelkesedéssel tennének róla meggyőző erejű vallomásokot és micsoda lelki emelkedettséggel és biztonságérzettel járnak végig a földi életnek bizonytalanságokkal, kísértésekkel, veszedelmekkel, megpróbáltatásokkal teljes utait!

Óriási különbség van, testvéreim a Krisztus evangéliumában őszintén hívő és a nem hívő ember érzései, cselekedetei és élete között! Mert a hívő ember lelkével együtt, melyről tudja, hogy azt az Úr Jézus drága áron megváltotta, testére is, lelke tisztaságával együtt teste tisztaságára is vigyáz. Úgy vigyáz teste tisztaságára, hogy a test az ő megváltott lelkének temploma. A hívő ember megbízható, kötelelességteljesítő, minden jó és nemes feladat elé, még ha az a legnehezebb is, bátran odaállítható. A hívő emberre, a hitvalló keresztényre legdrágább kincsemet nyugodt lélekkel rá merem bízni. Mert a hívő embert az a meggyőződés vezeti: én nem vagyok akármilyen teremtmény, akármilyen élőlény, hanem én a Krisztus által Istennek gyermeke vagyok, bennem Isten lelkének egy szikrája, egy foszlánya él! És én nemcsak a közönséges földi életre, azután a meghalásra vagyok szánva, hanem rám egy hely vár az örök-kévalóságban. Nekem tehát meg kell magamat becsülnöm. Nekem meg kell őriznem lelkem értékeit, méltóságát, tisztaságát az örök élet számára! A hívő ember tudja, hogy neki nem pusztán az a feladata, hogy gyermekkorában iskolába járjon, később az életben jól elhelyezkedjen, műhelyben vagy hivatalban dolgozzon, aztán kenyeret keressen, családot alapítson, gyermekeket neveljen, lassankint megöregedjen, közben pedig úgy éljen, mint minden más ember, és leélve földi életét, a sírba

feküdjön: hanem hiszi és tudva-tudja, hogy neki ezeken felül van egy más, egy nagyobb, egy magasabb célja, egy kibeszélhetetlenül nagyszerű feladata: méltónak mutatkozni arra a kegyelemre, mellyel az Úr Jézus Krisztus megváltotta lelkét-testét a kárhozattól és örök üdvösséget szerzett neki.

Úgy-e, testvéreim, és ezt aggodalommal kérdezem tőletek, ti ezt mind jól tudjátok? És épen ezért a Krisztus evangéliumát nem szégyenlitek, hanem arról minden időben bátor vallást tesztek?

IV.

És ti, testvéreim, bizonyára tudjátok azt is, hogy aki igazán hívő, aki bátor vallástevő, aki a szíve szerint való keresztény, annak komoly közdelmek és nehéz kísértései vannak a világban és a világgal. Úgy, ahogy Pál apostoltól kezdve Luther Márton és valamennyi hitvallónak mind a mai időkig komoly küzdelmei és nehéz kísértései voltak. De minden hitvalló keresztény előtt, ti előttetek is, ott van a nagyszerű példa: maga az Üdvözítő, aki már gyermekkorában azt felelte csodálkozva kérdező szüleinek: „Nem tudjátok-e, hogy énnekem azokkal a dolgokkal kell foglalatostkodnom, melyek az én Atyámnak dolgai?”

Lesz úgy, hogy titeket is kigúnyolnak, lekicsinyelnek, ha észreveszik, hogy a lelkiekben, a vallás dolgaiban többre törekedtek másoknál. Lesz úgy, hogy mint valami ritka csodát emlegetnek az emberek, ha megtudják, hogy ti imádkozni is szoktatok, a bibliát is kézbe veszitek és hogy keresztény hiteteket komolyan veszitek. De ha ezen valaki gúnyolódik, vagy csodálkozik, mondjátok ti is azt, amit az Üdvözítő mondott: „Nem tudod-e, hogy nekem azokkal a dolgokkal kell foglalatostkodnom, melyek az én Atyámnak dolgai?” Ez lesz a ti bátor vallástételek. Így mutassátok meg, hogy ti se szégyenlitek a Krisztus evangéliumát, hogy nem szégyenletek jó evangélikus keresztények lenni. Ne is szégyeljétek, ha ti imádkozó, bűnöket bánó, Jézust igazán követni akaró evangélikusok vagytok. Nincs ezen mit szégyenleni!

És ha kell, hitetekért áldozatokat is hozzatok, mint Pál apostol, vagy Luther Márton. Mert tudjátok meg, testvéreim, hogy Magyarország, de nemcsak Magyarország, hanem az egész keresztény, de még a nem keresztény világ is, ma olyan áldatlan, zürzavaros, kétségbeesett állapotban van, hogy csak Krisztusban hívő emberek, a Krisztus evangéliumáért élő-haló, áldozatokat hozni tudó nemzedékek tudják ezt a felfordult, önönmagát se értő világot a legszégyenletesebb felfordulástól és a legteljesebb pusztulástól megmenteni!

Recseg-ropog az emberi társadalom épületének minden kapcsa, eresztéke, gerendája. Még pedig azért, mert a Krisztus evangéliumában nem hívő, azzal szemben közönyös, de mindenestre álkeresztény lélek lett urrá felette. És amíg Krisztus lelke és a hitvallók hitének ereje át meg át nem járja embervilágunk minden rétegét, nemzetsorsok intézőinek szándékait és a szürke

tömegek gondolkodásmódját, addig hiába erőlködnek a leghatalmasabb és legravaszabb politikusok, vagy a legkeményebb öklű Mussolinik és hiába gyötrődnek névtelen néptömegek milliói: addig a világ mai nehéz helyzete, a jövődő baljóslatu bizonytalansága meg nem változik.

De a ti evangélikus Anyaszentegyházatok, testvéreim, úgy szeretne titeket irányítani és azért kéri reátok a Mindenható áldásául a Szentlélek erejét, hogy ti lehessetek a mai és a jövődő nemzedéknek sója, mely meg nem izetlenül. Hogy ti legyetek a gyertya, mely nincs véka alá rejtve, hanem világít mindeneknek és megmutatja a tévelygő és sóhajtozó világnak, hogy egyeilen egy utja van csak a kibontakozásnak és boldogulásnak: Bátran, szégyen nélkül, szóval és étellel vallást tenni a Krisztus evangéliumáról. Hinni az Úr Jézusban és e hit szerint élni.

Azért befejezésül nyomatékkal mondom nektek és bizonyára átérzitek a nagyon is komoly szót, mikor mondom: Ne szégyeljétek a Krisztus evangéliumát, mert olyan hatalma van abban az Istennek, mely az egész világot — és a világban titeket is — üdvösségre vezet. Amen.

Hering János
veszprémi lelkész.

Egymásért imádkozzunk.

Szentháromság utáni 22. vasárnapra.

Filippi levél I. 3—11.

Kedves Testvéreim! Mikor Pál apostol második hittérítő útján először volt Filippiben, ebben a pogány városban, néhány nap alatt sok emlékezetes dolog történt vele. A folyóparton, a városon kívül, ahol a zsidók imádkozásra szoktak összegyűlni, egy biboráros asszony volt az első, aki megnyitotta szívét a megfeszített és feltámadott Krisztus evangéliuma előtt. Megkeresztelkedett egész háza népével. Magához hívta és házában vendégül fogadta Pált három kísérőjével: Silással, Timótheussal és Lukáccsal együtt. Itt történt, hogy ezekben a napokban Pál egy leánykát, akiben jövődőmondásnak lelke volt, s akinek jövődőmondásaiért gazdái pénzt szedtek, meggyógyított, kiüdvén belőle a jövődő lelket a Jézus Krisztus nevében, ezért azonban a szolgálóleány urai Pált a bíróság elé vitték és bevádolták. A bírák megvesszőztették és börtönbe vetették őket.

Éjfél tájban nagy földindulás támadt annyira, hogy a börtönajtók felpattantak és a bilincsek is feloldódtak. A tömlőc-tartó őr, látván, hogy az ajtók nyitva vannak, kivonta fegyverét és meg akarta ölni magát, azt gondolván, hogy a foglyok elszöktek. Pál azonban rákiáltott: Semmi kárt ne tégy magadban, mert mindnyájan itt vagyunk. A börtönőr ámulva és remegve

borult eléjük, kérdezvén: Mit cselekedjek, hogy üdvözüljek? Pál és társa felelének: Hígyj az Úr Jézus Krisztusban és üdvözülsz mind te, mind a te házad népe... És a börtönőr megmosta őket ütéseiktől és megkeresztelkedett általuk. Másnap a bírák elrendelték, hogy bocsássák ki őket a tömlöcből és engedjék el, Pál azonban így szólt: megvesszőztek minket nyilvánosan, ítélet nélkül, holott római emberek vagyunk és most alattomban akarnak elküldeni? Nem úgy, hanem jöjjenek ők maguk és vezessenek ki minket... És így történt: a bírák eljöttek, megkérlelték őket és kiveztették és kérték, hogy hagyják el a várost.

Ilyen körülmények között indult meg a keresztyének gyülekezete Filippi városban. Ilyen emlékei voltak Pál apostolnak Filippi városról: igazságtalan ítélet, vesszőztatás, börtön. És mégis, ez a filippibeli gyülekezet marad a legkedvesebb Pál apostol előtt. Ezt a gyülekezetet, melyért méltatlanul szenvedett, szerette meg a legjobban. Habár csak egy levél maradt reánk, egy másik pedig elveszett, ez az egy levél is ezekben a felolvasott első versekben éppen úgy, mint az egész levélben, szinte árad és sugárzik a szeretettől. Pál szigorú lélek volt, ami természetes is, hiszen reá nézve az evangélium hirdetése csaknem állandó életveszedelem volt. Pál levelei, bármelyiket vesszük elő, nemcsak intelmekkel, de sokszor ítéletmondásokkal is vannak tele, ebben a levélben azonban a lelke legmélyén rejtőzködő Pál szólal meg, akinek csodálatos kijelentései vannak arról az örömről, melyet ő az Úrban érez, arról a reménységről, mellyel munkája célját és eredményét nézi és arról az életről, boldog és örvendező életről, melyet ő a Krisztusban nyert. Ha elismételjük a felolvasott szavakat: „Hálát adok Istenemnek minden rólatok való emlékezésemben, — mindenkor mindenikért nagy örömmel könyörögvén, — mert résztvettetek az evangélium ügyében az első naptól fogva, — én szívemben hordalak titeket, — bizonyságom az Isten, hogy igen vágyakozom utánatok a Krisztus Jézus szerelmében, — azért imádkozom, hogy a ti szeretetetek még jobban-jobban bővülködjék, — akkor kétségtelenül egy olyan lelkipásztort látunk Pál apostolban, aki szereti az ő gyülekezetét.

Testvéreim, a szeretetnek a próbája az áldozat. Nem szeretet az, amelyik az áldozatnak a próbáját meg nem állja. A szülői szeretet mindennap való áldozatoknak a bizonyága, mert a gyermeke betegágya mellett virrasztó édesanya, vagy a felnőtt gyermek ügyeshajos dolgaival együtt aggódó édesapa apródonként a maga életét áldozza oda gyermekeinek addig is, míg nevelgeti, akkor is, mikor azok már új fészket raktak és csak segítségért járnak haza. A hitvestársak sem élhetnek együtt anélkül, hogy lassanként az egymásért való lemondás, egymásért való áldozathozatal egyenlő ne legyen számukra a mindennapi kenyérrel. Testvér, vagy hűséges barát szintén a bajban próbáltatik meg, — minden szeretetnek az

tehát az igazolása, ha áldozatkész az önfeláldozásig. Mindezt azonban együtt kívánja a gyülekezet a lelkipásztortól. A szülők, a hitvesek, a testvérek, a barátok az ő szeretetüknek megértését, támogatását egyformán kívánják tőle. A lelkipásztornak részt kell venni sok szülői szív aggodalmában, sok hitvesi szív csalódásában, sok testvéri szív elhidegedésének visszafordításában, — azt lehetne mondani, hogy a lelkipásztornak úgy kell szeretnie gyülekezetét, mintahogy a gyülekezetnek együttvéve kell szeretnie őt. Nagy méltósága és nagy terhe van ebben a lelkipásztorkodásnak. Mikor Pál apostol a második korinthusi levélben apostoli mivoltát védelmezi és igazolja, felsorolván az evangéliumért való életveszedelmeit és szenvedéseit, így szól: Mindezekon kívül van az, ami engem naponként zaklat: az összes gyülekezetek gondja. Ki beteg, hogy én is beteg ne volnék, — ki botránkozik meg, hogy én is ne piruljak? Ilyen lelkipásztort keresnek a gyülekezetek, aki minden léleknek pásztora az ő gyülekezetében. Ilyen igyekezett lenni Pál apostol, ilyen szeretne lenni minden ifjú lelkész, mikor elindul lelkipásztori pályáján, de ilyen csak egy volt, — egy, aki minden lelket megértett, megszánt és megsegített, — egy, aki ma is minden léleknek jó pásztora, orvosa, utbaigazító és megjavító mestere: a Krisztus Jézus...

Példás lelkipásztort keresnek a gyülekezetek elsősorban a szeretetben. Szerető lelkipásztort. A lelkipásztor szertetének is az áldozat a próbája. A jó lelkipásztor szülői, hitvesi és testvéri szeretetek indulataiban és áldozataiban apródonként odaadogatja magát, munkáját, életét az ő gyülekezetének. Mennél több igazítanivalót talál, annál jobban kívánja, hogy a gyülekezete jobb, szeretőbb, boldogabb legyen. Példás gyülekezeteket óhajtanak a lelkipásztorok is, elsősorban a szeretetben. Szeretetben gazdag gyülekezeteket. Egymást szerető indulatban gazdagokat. E két kívánság folyton keresztezi egymást minden olyan gyülekezet és lelkipásztor szíve között, ahol evangéliumi élet van. A gyülekezetek keresik az ideális lelkipásztort, a lelkipásztorok keresik az ideális gyülekezeteket, — de vajjon ők saját maguk ideáljaiknak megfelelőek-e? E két kérdés között a felolvasott szent igék szerint gyülekezeteit s azok között a filippi gyülekezetet is minden áldozatrakészen szerető Pál apostol minden lelkipásztornak és minden gyülekezetnek önfeláldozó megváltóját, az Úr Jézust látja, őreá figyelmeztet, az élet kérdéseivel őfelé igazít és minden feladat megoldásához segítségül őt hívja. Már ő, Pál apostol érzi azt a nagy aggodalmat, hogy a lelkipásztorok és a gyülekezetek miképpen fognak tudni egyesülni, egyetérteni, megnövekedni és naponként gazdagodni a Krisztusban? Mert ez a keresztyén élet. Mert ez a lelkipásztor és a gyülekezet közös célja, összetartozásának feltétele és jelentősége. Nemcsak a lelkipásztor hibás, ha a gyülekezet hite, szeretete és életmódja meg nem felelő, — viszont nemcsak a lelkipásztor érdeme, ha a gyülekezet élete szép, hitben és szere-

tetben gazdag. Egymást akadályozhatják, egymást segíthetik. Egymást boldogíthatják és egymást elkeseríthetik.

A gyülekezet és a lelkipásztor együttvaló életére nézve áldott és megszívlelendő, hatalmas és igaz figyelmeztetés van Pál apostol mai szent igéiben. Az ő szívéből szeretet árad ez ifjú gyülekezete felé éppen úgy, mint ahogy ez a gyülekezet többször adta tanuságát annak, hogy igaz szeretettel volt az apostol iránt. Pál apostol arra figyelmeztet, hogy a lelkipásztor és a gyülekezet között egy szétszakíthatatlan kapocsnak kell lenni, mert különben a gyülekezetek és a lelkipásztorok kölcsönös gyarlóságai elválasztják őket, vagy éppen szembeállítják őket. Ez a csodálatos kapocs az imádság. Ő sokat imádkozik a gyülekezetért. Hálát ad érettük, mindenikért nagy örömmel könyörög, vágyakozik utánuk, imádkozik azért, hogy szeretetük még jobban-jobban bővülködjen. De meg van győződve arról, hogy közöttük és a gyülekezet között az áll, aki a gyülekezet lelkében elkezdte a jót s el is fogja végezni közöttük: a Krisztus. A lelkipásztor imádságai az egész gyülekezetért s a gyülekezet egyes tagjaiért Krisztus felé áramlanak, rajta áradnak át, tőle megszentelődöttek érik a gyülekezetet. Mert a lelkipásztorok imádkoznak a maguk gyülekezeteikért úgy, mint itt a szent igékben Pál apostol mondotta: nagy örömmel könyörögvén... Óh milyen csodálatos öröm is, imádkozni olyanokért, akik nem sejtenek arról. Betegekért, szegényekért, zúgolódókért. Minden könyörgésben mindenitekért nagy örömmel könyörögvén, hogy ti is vegyetek részt az evangéliumban, mintahogy a filippibeliek résztvettek: a hitnek, a szeretetnek és az imádkozásnak az evangéliumában, melyre oly igen-igen nagy szüksége van e világnak...

Vajjon van-e sok közöttetek, testvéreim, aki nemcsak magáért, szeretteiért, hanem Krisztus gyülekezeteiért és ezért a saját gyülekezetéért, vagy éppen még a lelkipásztoráért is imádkozik néha? Bizony nagy szükségük van nekik is arra, hogy az ő imádságaik reájuk Krisztustól úgy áradjanak vissza, hogy érettük való imádságokkal megerősödjenek. Pál apostol a mai szentigében újból figyelmeztet arra, hogy kapcsoljuk össze a gyülekezet és a lelkipásztor szívét az egymásért való imádkozásban, hogy gyülekezet és lelkipásztor egymást szolgálva a közöttük álló és velük élő Krisztust szolgálhassák és egymásnak részestársai lehessenek a Krisztus által adott kegyelemben. Egymásért imádkozzunk, hogy megíthessük, hogy mi a rossz és mi a jó, hogy legyünk tiszták és botlás nélkül valók a Krisztus napjára, teljeseik lévén az igazság gyümölcseivel, melyet Jézus Krisztus teremt az Isten dicsőségére és magasztalására. Ámen.

Kemény Lajos
budapesti lelkész.

A mi országunk mennyekben van.

Szentháromság u. 23. vasárnap. Egvházi év utolsó vasárnapja.
Halottak napja.

Fil. 3, 17—21.

Elmult a tavasz, reménykeltő virágfakadásával, gyorsan tovatűnt a nyár, kalásztérlelő aransugarával s már is itt a hervadás, az ősz, a rideg, nyirkos őszutója, mely az egyházi év vőgnapjait is jelzi.

Elmulik minden!... Elmulnak a napok, az évszakok, elmulik ifjúságunk, lehervad arcunkról az élet rózsája, tovarőpennnek a földi örömök, csak Isten ígéje marad meg mindörökké!... Ezt az örökkévaló, intő, vigasztaló s életet adó Igét hirdettem néktek — Isten kegyelméből — ez egyházi esztendőben s ma, amidőn az egyházi év utolsó vasárnapja búcsúzik tőlünk, evangélikus lelkészi tisztelnél fogva, most sem tehetek mást, mint hogy a mai napra rendelt s az imént felolvasott *szentigéket*, lehető egyszerű és világos szavakkal *megmagyarázzam* s annak tanulságát és igazságát *az életre, jobban mondva életünkre alkalmazom*.

A felolvasott *szentigéket* a nagy Pál apostol írta kedvenc gyülekezetének, a filippibelieknek. Filippi Görögországnak, az akkori Macedoniának egyik legjelentősebb városa volt. Lakói jómódu pogányokból és kevés számú zsidókból állottak. Itt szervezte és alapította meg Pál apostol Kr. u. 50. körül az első európai keresztyén gyülekezetet. — A gyülekezet, az alapítás után, gyors fejlődésnek indult, külön diakonusokat, püspököket is választott (Fil. I. 1), s az evangéliumi hitnek és áldozatkészégnek sok jó igyekezetét és szép gyümölcsét mutatta. — Amde amint nincs tökéletes ember, úgy nincs tökéletes gyülekezet sem, mert hisz a gyülekezetet is emberek alkotják, kik faj, nyelv, vérmérséklet tekintetében különbözők és utirányukat, hitüket, erkölceiket nem mindig a már megismert igazságban való kitartás és hűség, hanem sokszor a haszonlesők hangzatos jel-szavai s a folyton változó kor világáramlatai irányítják.

A filippii gyülekezetben is, a már megismert és elfogadott Krisztusi, keresztyén hit igazsága és a keresztyén életmód komolysága tekintetében hiányok mutatkoztak s *anyagias* törekvések és *téves tanítások* keletkeztek. Különösen a minoritásban, a kisebbségben levő zsidókból lett keresztyének, ráakarták venni a gyülekezet többi tagjait a mózesi, külső ceremonialis törvény megtartására, így pl. a körülmetéltetésre is s ezt nem annyira benső meggyőződésből, mint inkább önzésből, zavartkeltés okából és tán túlzott faji nacionalizmusból tették. — Törekvésük egyesegyedül oda irányult, hogy mint Krisztus nevére megkereszteltek, földi országot, földi Jeruzsálemet teremtsenek, hol egyéni, polgári és pártpolitikai jogaikat is érvényesíthessék és a földi örömöknek és élvezeteknek is hódolhassanak. Midőn

erről Pál apostol — ki akkor éppen Isten országa igazságáért való bátor állásfoglalása miatt, fogságban sinylűdött — a gyülekezet adományát vivő Epafroditusz által értesült, ennek hatása alatt írta epistoláját a filippibeliekhez. Az epistola elején Isten iránti imádságos hálával emlékezik meg a gyülekezetnek kezdetől fogva tanúsított evangéliomi hűségéről, áldozatos szeretetéről, majd a további sorokban egyetértésre, Krisztusi alázatosságra inti őket s arra figyelmezteti, hogy óvakodjanak az *ámitóktól*, kik mint az ebek folyton csaholnak, s önérdekük hajszolásával folytonos nyugtalanságot okoznak (Fil. 3, 2), továbbá őrizkedjenek a „*megmetétkedéstől*,“ azoktól, kik a törvény külső betartását a tökéletességhez elegendőnek tartják, s a „*gonosz munkásoktól*,“ akik csak a testnek szolgálnak és csupán csak a földiekre tekintenek.

A levél utolsóelőtti fejezetének vége felé (Fil. 3, 17) pedig, amint szentleckénkben olvassuk, azt az önértetes, komoly üzenetet küldi: „*Legyetek az én követőim, atyámiai és figyeljetek azokra, akik úgy járnak, a miképen mi néktek példátok vagyunk.*“ Az apostol a saját és hű lelkimunkatársai példáját állítja elébük és mélián, mert ők megismerve a Krisztust s annak evangéliomát s megkeresztelkedve a Krisztus nevére, keresztyénségüket komolyan vették, a test kivánságait megfékeztek s igyekeztek inkább lelkiekben gyarapodni s a megismert evangéliomi keresztyén igazság mellett jó és balsorsban, a kísértés és megpróbáltatás idején, a rágalmak és börtön szenvedésén keresztül is mindvégig kitartottak. Hiszen ha valaki — úgy mond az apostol (Fil. 3, 3—9) — a testben bizakodhatna és a földiekkel dicsekedhetne, úgy bizonyára én lehetnék az, ki az üdv és tökéletesség megszerzésére az előírt külső szabályokat és törvényeket mind megtartottam, „*nyolcadnapon körülmetéltetem, zsidókból való zsidó, törvény tekintetében farizeus és feddhetetlen vagyok,*“ mégsem dicsekedem, mert amivel dicsekedhetnék, az az én gyalázatam, mivel tudom, hogy: „*nincsen saját igazságom a törvényből, hanem van igazságom a Krisztusban való hit által.*“ — A mi dicsekedésünk, életünk és célunk, az érettünk szenvedett, meghalt és feltámadott *Krisztus*, kinek drága sebei és vére árán gyógyultunk meg s kibén való *hit* által nyerhetünk csak kegyelmet Istennél. Ennek a Krisztusnak parancsa és példája szerint igyekezzünk járni, Istent lélekben és igazságban szolgálni, tehát figyeljetek rám s mindazokra atyámiai, azt üzeni az apostol, „*akik úgy járnak*“ és őket, egyedül őket kövessétek.

Fájdalmas szívvel, könnyek között állapítja meg azonban az apostol: sajnós „*sokan járnak másképpen, kik felől sokszor mondtam néktek, most pedig sirva is mondom, hogy a Krisztus keresztyének ellenségei, kiknek végük veszedelem, kiknek Istenök az ő hasuk és akiknek dicsőségük az ő gyalázatukban van, kik mindig a földiekkel törődnek.*“ (Fil. 3, 18—19). — Az apostol kérő üzenete „*Legyetek az én követőim,*“ nagyon is időszerű és helyén való volt, mert Filippiben „*sokan jártak másképpen*“ kik a gyüleke-

zetnek az *ellenkező példát* mutatták, melyre otlétekor szóval is többször célzott, most pedig távoli fogságából — megihletvén őt ama szomorú kép, midőn az Ur Jézus könnyezett a bűnös Jeruzsálem felett — *sirva kénytelen volt újból rámutatni*. — Azok a tévtanítók, akik bár meg is keresztelkedtek, de ellenkező példát mutattak mint mi — mondja az apostol — „*a Krisztus keresztjének ellenségei*.” S ezek közelebről arról ismerhetők fel, hogy „*Istenök az ő hasuk, vagyis a test kielégítését mindenkifőlé helyezik s a „kiknek dicsőségük az ő gyalázatukban van,*“ vagyis dicsőítik azt és büszkéek arra, ami miatt szégyenkezniök kellene, csak a látszatra, ceremóniára, külső törvényszerűségekre adnak, a földi örömeket hajhásszák, melyek végtére is gyalázatukra lesznek, vesztüket, anyagi és erkölcsi összeomlásukat okozzák. Nem az okozza vesztüket, hogy pl. törvényeiket, ősi tradícióikat megtartják, hanem az, hogy azokat Isten parancsolatának, a Krisztus evangéliomának fölébe helyezik, sőt ellene szegeznek; nem az okozza gyalázatukat és romlásukat, hogy a testnek is megadják, ami a testté, hanem az, hogy az anyagiakat tulértékelve, a testi kultuszt tulhajtva, azt öncélnak tekintik és „*mindig a földiekkel törődnek*.”

Hogy közelebről mért nem szabad csupán a földiekkel törödni, azt megindokolja az apostol a további sorokban, mely azt lehet mondani szentleckénk, sőt az egész epistola velejét képezi, midőn leszögezi és odastíviti hiveinek azt a hatalmas keresztyéni igazságot: „*Mert ami országunk mennyekben van.*“ (Fil. 3, 20.) A filippibeliek ebből megérthették, hogy álprófétáik téves célt tűztek ki maguk elé, midőn Krisztus országát és királyságát földi értelemben vették és gondolták megvalósíthatni.

„*Ami országunk*“ vagyis hazánk, otthonunk, állandó atyai hajlékunk nem a muló föld és annak dicsősége, hanem a „*menny*“, az „*ég*“, mely nem más, mint az *Örökkévalóság*, mint maga az *Isten*. A mi országunk, állandó otthonunk, drága életünk *az Istenben, az örökkévaló mennyei Atyában van elrejtve*. S ezt a mennyországot mindenki elnyerheti, de nem külső érdemből, hanem *kegyelemből*, Isten szent Fia a *Krisztus által*, kiből *elközelített a mennyek országa*. A kié a Fiu, azé az Atya, a kié a Krisztus, azé a menny, az örökélet.

„A mi országunk mennyekben van“ azt jelenti, hogy mi, mint földi vándorok tulajdonképpen *mennyei polgárok* vagyunk, az örökéletnek leendő örökösei s egyszersmint azt a kötelességet is rója ránk, hogy e legfőbb célnak minden földi dolgot alárendeljünk, mennyei polgárokhoz méltóan viselkedjünk, tudván azt, hogy a mennyeknek, „*az Istennek országa nem evés, hanem igazság, békesség és Szentlélek által való öröm*“, (Róm. 14, 17). S a dicső menny élvezetében részben már e földön részesülhetünk, mert Jézus azt mondá: „*Isten országa ti bennetek van*“, a ti üdvre vágyó, Krisztust hívó, lelketek békességét kereső szíveitekben. Luther is azt mondá: „*Fél mennyország szállt le ott a földön, hol békesség van*“.

Amde teljes, tökéletes békesség és boldogság e földön, mely az első ember teremtésétől fogva a harc és küzdelem helye, mégsem lehet, csak *törekedünk arra*, hogy azt elérjük. A menny és örökkévalóság teljes élvezetének s az égiekkel való egyesülésnek ugyanis, még egy utolsó, nagy akadálya van e földön: *a mi saját testünk*. Ez az utolsó akadály is leomlik, mert szentleckénk végén azt a hívő reménységét fejezi ki az apostol, hogy a mennyből *„várjuk a megtartó Ur Jézus Krisztust, ki elváltoztatja a mi nyomoruságos testünket, hogy hasonló legyen az ő dicsőséges testéhez, amaz ő hatalmas munkája szerint, mely által maga is alávethet mindeneket“* (Fil. 3, 2).

Tehát igenis várjuk a Krisztus újraeljövetelét — ama mennyei hajlékból, hova ő már előbb elment hiveinek helyét készíteni — hogy végítéletet tartson s az utolsó, a teljes megváltást véghezvigye, hogy a mi nyomoruságos, gyarló, bűnrehajló testünket elváltoztassa. Nem, hogy a testet megsemmisítse, elpusztítsa, mert a megsemmisítéssel a test jobbá nem lesz, hanem *elváltoztassa, átalakítsa, az Ő dicsóult testéhez hasonlóvá tegye*, amilyen az övé volt, midőn feltámadott a halálból. És hogy ezt az Ur Jézus megteheti, arról meg van győződve az apostol, mert neki minden hatalom adatott a mennyen és a földön és *„mert neki addig kell uralkodnia, míg az utolsó ellenség is töröltetik, a halál.“* (I. Kor. 15. 26).

Ime, a felolvasott igék magyarázata és mély jelentősége. Ez igékből kicsendül az apostol komoly üzenete és intelme a *mi gyülekezetünkhöz, nemzetünkhöz s mindnyájunkhoz* is, a kik még e föld porában járunk és bizony sokszor *„másképpen“* és ellenkező példák után futkosunk mint az apostol s dicsőségünket akárhányszor gyalázatunkban keressük, a testiekben, a kicsinyes, önző, anyagiasság gondolkodásban és cselekedetben, a mely miatt szégyenkezniünk kellene. Ma is, most is halljuk az apostol kérő szavát: *Atyámfiak, engem kövessetek és mindazokat, kik előttetek jó példával jártak, kiket nem az önzés, hanem a Krisztusi szeretet vezérelt, kik dicsőségüket abban találták, a mit e világfiai szemétnék és gyalázatnak tartottak, és mindent szemétnék és kicsinyesnek hittek, amivel egykor dicsekedtek és mindenüket: hirt, nevet, politikai karriert, faji büszkeséget s földi kincset feláldoztak a legfőbb jóért, Isten országáért, mert keresztyénységünket komolyan véve, megvoltak győződve arról, hogy: „a mi országunk a mennyekben van.“*

Testvéreim az Urban! *Magyarok vagyunk*. A mi országunk, hazánk — úgy tanultuk — *Magyarország*, a jó Isten adta, őseink vérével megszentelt, régi, szép, nagy Magyarország, melyről a költő azt mondja: *„Itt élned, haldod kell!“* Büszkék vagyunk arra, hogy magyarnak születünk, még ez óriási keresztnék dacára is, mely Trianon miatt országunkra nehezedett, büszkék vagyunk, hogy magyar állampolgárok vagyunk, még e rettentő balsors dacára is, mely nemzetünket újból megtépte, megalázta és szétszaggatta. Nem csüggedünk, reménységünket soha fel nem

adjuk. Küzdünk, fáradunk, verejtékeztünk és imádkozunk az előttünk lebegő célért, drága földi hazánk természetes határainak visszaállításáért s ezzel együtt népünk gazdasági boldogulásának s megélhetésének előmozdításáért. Míg a földön élünk, míg a föld az anyag, a test fogva tartanak, természetszerűleg kell, hogy honpolgári kötelességünknek is eleget tegyünk: hogy az ország törvényeit megtartsuk, terheit zugolódás nélkül viseljük, nyelvét örömetst ápoljuk, földeinket okszerűen műveljük, a nemzeti ünnepekbe belekapcsolódjunk, ifjúságunkat, leventéinket testi ügyességben kiképezzük. A haza ellenségének tartjuk azt, ki magyar állampolgár létére s a magyar állam kenyerét elfogadva, mégis más nemzetiségű államhoz huz s akár önző rosszindulatból, vagy egyoldalú felekezetieskedésből, nemzetünk kulturáját, nyelvét, történelmi nagyjait lebecsüli és társadalmi és osztályharcot szit. Maga pál apostol is eleget tett hazafiui kötelességének s büszke volt római állampolgári jogára is, az Ur Jézus pedig, amint a mai vasárnapi evangéliomban olvashatjuk, a honpolgári kötelességet eme szavakkal köti szívünkre: *„Adjátok meg azért a mi a császáré a császárnak.*

Ámde Keresztyén Testvéreim, mi nemcsak magyarok, hanem *keresztyének is vagyunk* és pedig a Krisztus evangélioma alapján álló *evangélikus keresztyének*. A mi országunk, nemcsak Magyarország, hanem a *menny* is. Sőt, *„a mi országunk mennyekben van”* mondja egyenesen az apostol. Mi nem csupán é földi országnak, hanem a mennyországnak is polgárai, az Örökkévalóságunknak is örökösei vagyunk. És ez a megállapítás nemcsak mireánk, magyar keresztyénekre áll, hanem minden nemzetbeli keresztyénre is, mert mindenki elnyerheti ezt a drága örökséget, a mennyet, *kinek élete a Krisztus*. A hol a Krisztus van, ott, abban a szívben, abban az országban felragyog a menny, kísút az igazságnak és feltámadásnak a napja. A legfőbb cél tehát a Krisztus, a Regnum Christianum, a Krisztusnak, az Istennek országa, *„mely által mindenek megadatnak nekünk.”* Ennek a legfőbb célnak szolgálatába kell mindent állítani: testünket, lelkünket, vagyonunkat, munkánkat és imádságunkat, az ifjúságot, a hazát, a revíziót, mind... mind. Ez egyetlen abszolút, érdemes, szent és nagy cél előtt, minden más földi, muló, sokszor egyéni, önző, bűnös törekvéseknek — melyek könnyen csak veszélyt hozhatnak ránk — el kell törpülniök. A Mammon imádással, világi élvezetek habzsolásával, külső, fényes ünnepekkel, 1000 terítékes bankettekkel, a sport és testi kultusz tulhajtásával, sem a földi hazát nem szolgálhatjuk, még kevésbé leendő örök hazánkat, a mennyet. A földi haza megnyerése még nem minden. Ha csak a test a cél, ha csak a *„földiekkel törődünk”* s a lelkiet, a mennyet, az örökkévalókat figyelmen kívül hagyjuk, elveszítjük a földi hazát és a mennyeit is, ha megnyertük a mennyet, a Krisztust, megnyertük a hazát és mennyországunkat is. — Óh kövessük szentleckénk írójának a nagy Pál apostolnak s hithű elődeinknek példáját, *„kik nem tekintve hátra”* s

nem riadva vissza semmi áldozattól „*célegyenesen*“ futottak és kezdettek a legfőbb jóért Isten országáért s bizonyára elnyerték jutalmul a halhatatlanok Pantheonját, a mennyet.

T. U. Minden elmulik, a napok, az évszakok, a föld és annak örömei. Nekünk sincs itt maradandó városunk, a jövődőt keressük. — Az egyházi év ez utolsó vasárnapja, *halottak napja is*. Temetőben, sírhalmok közt járunk s kedveseinkre emlékezve, sírunk és könnyezünk. De könnyeink közt — abban a reményben, hogy az igazak viszontlátják egymást — bizalommal tekintünk az égre, mert tudjuk, hogy „*a mi országunk mennyekben van, honnét az Ur Jézus Krisztust is várjuk, ki elváltoztatja, a mi nyomoruságos testünket, hogy hasonló legyen az ő dicsőséges testéhez.*“ Amen.

Vértesi Zoltán
magyarbólyi lelkész.

Mi legyen nekünk az Advent?

Advent I. vasárnap.

Máté 21, 1—9.

Óh, te szépséges Advent! Záloga minden jónak, hordozója minden reménységnek. Hasadó hajnala a boldogságnak. Támadó tavasza az üdvösségnek!

Ismét megérkeztél! Itt vagy! — Mit vársz tőlünk? Mit akarsz velünk? Csak megjelenni, — észrevétlenül és ismét eltűnni — nyomtalanul? Fölragyogni és aztán sötétségben hagyni minket?...

Nem! Jézusé vagy Te. Jézus jövelete hozzánk. Jézus jövetelének hirdója. Jézus közöttünk való járásának-kelésének ama kedves és kellemetes ideje. És Ő nem *játszani* akar mivélünk, hanem komolyan foglalkozni. Többet akar: állandóan velünk lakozni. S ezért az a célja, — úgy az evangéliumi, mint az oltári igék szerint is — hogy *az Advent legyen nekünk*: 1. ne csak az Ő koronkénti *eljövetelének*, 2. hanem főként az Ő állandó *jelenlétének* időszaka.

1. K. T.! Hogy az Adventet rendszerint úgy ünnepeljük, mint Jézus *eljövetelének* időszakát, — ez szomorú tény, de nem vigasztalan. Mert bár a Krisztus nevére megkeresztelt emberiség legnagyobb részéhez tényleg még nem érkezett el az Úr, de *eljövöben* van. Jézus előtt még ma is — csaknem két évezred után — úgy áll, többé-kevésbé, az emberiség, mint amelyhez még ezután kell elérkeznie. Vagyis úgy áll, mint kezdetben Izrael népe, amelyhez eredetileg küldetett, mint Zakariás próféta mondja: „*Órülj nagyon Sion leánya, Jeruzsálem, ime jó a te Királyod!*“ (Zak. 9, 9.) Sok keresztényen még ma is ezen a *kezdeten* van. A *küszöbön*, amely az ő világukat — az „e világot“ — elválasztja Jézus világtól. A *küszöbön*, amelyen még sokan

nem léptek át, hogy Jézussal, vagy legalább Jézus *után* menjenek. Csak állanak, várnak, késlekednek. Csak néznek át a küszöbön és csodálkoznak: mit tett egykor és mit mivel ma is Jézus, az ő Uruk; csodálkoznak és vágyakoznak és sóhajtoznak; de azon a küszöbön átlépni és Ő utána menni nem próbálkoznak, mert úgy érzik, hogy talán nincs erejük e nagy és döntő lépésre; vagy attól félnek, hogy ott kell maradniok és vissza nem léphetnek az e világ kitaposta, kényelmetes, megszokott, széles, szemetes országutára...

Ezekhez jó Jézus. Közeledik. Ezekre nézve bizza meg tanítványait, — manapság papjait és minden jó hívét: „menjete abba a faluba“, — ebbe vagy abba a községbe, városba, szórványba stb., — „amely előttetek van“ és nem hátatok mögött, s amelyet még nem hagytatok el, mert még van remény, hogy ott találtok olyanokat, akik meghallják és hallgatják az igét; s amelyben „találtok“ olyasmit, amire „az Urnak szüksége van,“ s amit az ottlakók szívesen bocsátanak az Úr rendelkezésére, ha nem is önmagukat teljesen és ha nem is mindenteket végképen, mint ti áldott tanítványok, akik mindent elhagytatok és feláldoztatok Énérettem; hanem legalább valamit abból, ami az övéké... Akkoron találtak szamarakat, amelyek egyikére ráült az Úr, hogy népéhez közeledjék. Most egyéb anyagi, sőt szemlemi javakat, mint áldozatokat, hogy az áldozók Jézushoz eljussanak.

Ezekhez „jó alázatosan az Úr“. Akkoron „szamáron ülve“, tehát magasán; most az „Atya Isten jobbán ülve“, tehát még magasabban. Nem azon a földön jó hozzád Testvérem, amelyet te gázolsz és veled együtt annyian, azon a *küszöbön* kívülállók; hanem a tépő és tövises göröngyök felett, fölibéd emelkedve jó; fölötted is akar maradni, felülről hozzád szólni, téged irányítani, kormányozni. Mint Király jó! A *te* Királyod! Olyan Király, aki nem gőgös és nem is gőgösen, zsarnokian uralkodni s egyáltalán nem *uralkodni*, hanem *szolgálni* akar néked alázatosan. *Terhet* hordozni! A *te* terhedet, — azért mutatta be magát régen a „*teherhordozó* szamár hátán“.

Mily kecsesítő Király! Mily csodálatos, hogy mégis oly sokan nem jönnek Őhöz, hanem kívül maradnak azon a *küszöbön*! Ezekre nézve csak Adventje, csak eljövetele, elközelgetése van az Urnak. Ezekhez csak eljövőben van az Úr, de még nincs *jelen* az Úr!

Hát te, ker. Testvérem, kívül maradsz-e meg azon a *küszöbön* ezen új egyházi évben is? Csak hallani akarod-e Jézus szavát, vagy befogadni is? Csak csudálni-e, avagy követni Őt. Azt akarod-e, hogy csak eljövőben legyen hozzád, avagy azt, hogy itt *legyen veled*? Szerencsés akarsz-e lenni az új egyházi évben, vagy szerencsétlen? Boldog-e vagy boldogtalan? Élni-e, vagy halni?

Sionhoz régen csak kiáltott az Úr, hogy ébredjen; csak „közelgett“, hogy fogadja Őt. — Hozzánk, — keresztyénekhez

— az öveikhez, eljegyzettjeihez már nem kiáltani akar, hanem látni, tapasztalni, hogy az ő annyiszor kiáltott szavát, annyiszor hirdetett igéjét megtartottuk-e és tartjuk-e? Nem közeledni akar, hanem „itt lakozni közöttünk kegyelemmel és dicsőséggel“ (Jan. 1, 19). Nem Adventet, hanem Parúziát akar. Azt akarja:

2. Advent legyen számunkra: az *Ő állandó jelenlétének* korszaka. Ilyen volt az Advent az első tanítványokra és többekre nézve a jeruzsálemi sokaságból.

Jézus állandó jelenlétét bizonyította náluk: az *Ő igéjének* való engedelmesség, vagyis a szolgálat, továbbá áldozat és dicsőítés.

Nézzétek, hogy szolgálnak és hogy teljesítik a tanítványok Jézus minden parancsát! Hogy mennek abba a faluba, elhozzák a megkötött szamarat. *Odaáldozzák* ruháikat: a tanítványok a szamar hátára terítik, „mások meg az útra; némelyek pedig galyakat veddálnak a fákról és hintenek vala útjára“. A tanítványok számárra ültetik, tehát *maguk fölé emelik* Jézust; a sokaság pedig dicsőíti: „Hozsánna a Dávid fiának, áldott, aki jó az Urnak nevében, Hozsánna a magasságban!“

K. T.! Minden korban és mindenütt ez a három a biztosítóka és záloga Jézus jelenlétének, az igazi Adventnek: engedelmesség, azaz *szolgálat, áldozat és dicsőítés*.

„Menjetek“, — parancsolja Jézus. „A tanítványok pedig elmennek és úgy cselekednek, mint Jézus parancsolta valának.“

„Menjetek!“ E parancsnak engedelmeskedve, szolgálnak Krisztusnak, a Krisztus testének, az anyaszentegyháznak ma is: gyülekezetünk összes tisztviselői: felügyelők, tanítók, pénztáros, gondnok, ügyész, jegyzők, valamint a presbiterek, valahányszor az egyház ügyeiben fáradsz, gyűléskeznek, tanácskoznak és különösen, mikor azon eszmélkednek, töprenkednek, abban járnak-kelnek, sűrnek-fornak: mikor, hogyan és miből kezdjünk templom építéséhez! Áldott, szolgálatkész tanítványai az Urnak, akik még családjuk csendes körében, még szórakozásra szánt perceikben is sokszor teszük szóbeszéd drága tárgyává Krisztus egyházának ügyét, előhaladásának és boldogulásának kérdéseit.

„Menjetek!“ — E parancsolatnak engedelmeskedve szolgálnak gyülekezetünk Evang. Ifjúsági Körének buzgó tagjai is, akik a Krisztus egyházának építő munkájában fáradoznak és versenyeznek abban, ki mit és minél többet tehessen egyháza javára; valamint azon egyháztagnak, különösen azon jámbor nők, akiknek máris abban fő a fejük: mit adjanak a szegények karácsonyfájára s addig is, mivel és hogyan enyhítsék a nyomort?

Ahol ilyen *szolgálatok* vannak, ott van igazán jelen az Úr, ott az igazi Advent.

Jelen van Jézus még inkább ott, ahol *áldoznak* az ő teste: az anyaszentegyházért és pedig nem kényszerből, nem zúgó-lódással, hanem önkényt és szívesen. „A jókedvű adakozókat

szereti az Isten. " Tehát nemcsak az egyházi adót fizetik készséggel, hanem ezenfelül is „elhozzák“, amire „az Urnak szüksége van.“ Egyik már havonta adakozik — áldozatot hoz — az építendő templomra. A másik ingyen templom terv-, a harmadik ingyen oltár-készítésre vállalkozik, a negyedik ingyen kőanyagot, fuvart, munkát ajánl föl stb. Ahol ilyen áldozatkészség van folyamatban, ott van *jelen* az Ur, ott van az igazi Advent. Ott emelik is maguk és a mindennapi élet fölé Jézust és ott dicsőítik is Őt!

Mindazok, akik legalább vasárnaponként s különösen Advent napjain istentiszteletre, bibliaórára stb. rendszeresen eljárnak: búzgón énekelgetnek, áhitattal imádkozgatnak, örömmel hallgatgatják Isten igéjét; otthon is olvassák a Bibliát, családi istentiszteletet tartanak, általán magukat kegyességben gyakorolják, s így teljes és tiszta tudatában vannak, hogy az Advent előkészület a karácsonyra: — azok dicsőítik az Urat szinte szüntelenül, ott van jelen az Úr szünes-szünetlenül, ott van az igazi Advent!

Óh drága szép Advent! Ahol nincs még jelen, — hozd közelebb a szívekhez az Urat!

És Te, Urunk, Jézus Krisztus! Szólj, hívj, kecssegtess minket drága igéddel, az evangéliommal, amelynek fenséges nevezetét viseljük érdemtelenül. Jöjj hozzánk, ismertesd magad, hisz annyiszor nem vagyunk jelen Neked, noha Te mindig jelen vagy, csak mi nem veszünk észre! Annyiszor *bitangolunk* Nálad nélkül, noha Te ott jársz nyomunkban! Annyiszor kacarászunk, annyiszor szökdösünk mint esztelen kecskék, — mintha Te soha nem születnél volna és soha nem sirtál és véreztél volna értünk! Annyiszor eszünk ágában sincs egy árva szent gondolat! Annyiszor rosszul esik, zúgolódó zokon vesszük, ha valas-valaki figyelmeztet vétkeinkre! Halálíg haragosunkká tesszük azt, aki így mer sérteni minket!

Pedig az Advent a vezeklésnek, a bűnbánatoskodásnak is időszaka. Mert odaközelít és ott van jelen az Úr, ahol foglalkoznak a szívek a maguk bűnös állapotával, a bűnöktől való szabadulás gondolataival, a teljes és tökéletes megtéréssel és megszentelődéssel.

Óh jöjj, légy jelen velünk, Jézus! Tarts és tartass velünk igazi Adventet! Amen.

Petrovics Pál
budafoki lelkész.

Az egyetlen név.

Templomavatási jubileumi beszéd.

Cselekedetek könyve IV. 12: „Nincsen senki másban üdvösség, mert nem is adatott az ég alatt, az emberek között más név, mely által üdvösségre juthatunk, mint a Krisztus Jézus“...

Huszonöt esztendővel ezelőtt nyitlak meg e templom kapui, színes ablakain először sütött be a nap a hívők gyülekezetére. Megtöltötte a harangszó az utcákat, felzendült az ének és megtöltötte a templomot, áhítat, öröm és imádság töltötte meg a lelkeket: Óh nap, napja szent öröme, — végre eljövél tehát... A templom első lelkésze felnyitotta a szent könyvet s az első prédikáció alapigéjéül felolvasta Péter apostol hatalmas bizonyoságtételét a Cselekedetek könyvéből: „Nincsen senki másban üdvösség, mert nem is adatott az ég alatt az emberek között más név, mely által üdvösségre juthatunk, mint a Krisztus Jézus“... És az ég alatt, az emberek között megkezdődött a templom élete, — az ég alatt, mely mindig irgalmas és kegyelmes és az emberek között, akik mindig gyarlók és irgalomra szorulók. Azóta az irgalmas ég alatt és a gyarló emberek között itt áll e templom s oltára ma is, mint akkor az a név, mely által egyedül juthatunk üdvösségre: a megtartó Krisztus, aki küldetett az Atyától, született Betlehemben, tiszteltetett pásztoroktól és királyoktól és keresztfára adatott érettünk...

És a megnyitott templomajtón át jönnek a földi évek és a földi emberek egymásután. És az évek és az emberek hozzák együtt az emberi életet, nyugtalanságait, vágyakozásait, könnyeit és könnyörgéseit ide, az Isten házába. Hozzák a kis gyermekeket a keresztség vizének szent harmata alá, hogy összekösse őket az egész életre azzal a láthatatlan világgal, honnan ide érkeztek, mert maga Krisztus Jézus mondotta: „Aki hiszen és megkeresztelkedik, az üdvözül“... Ide kísérik őket a konfirmáció hitvalló napján az oltár elé, hogy felejtethetetlenül megtanulják Krisztustól: „Aki vallást tesz én rólam az emberek előtt, én is vallást teszek arról az én mennyei Atyám előtt“... Ide állanak az Úr oltára elé a szívek menyegzőjének drága napján, hogy ismét az Úr Jézus szavát hallják utra való figyelmeztetésül: „Amiképen én szerettelek titeket, ti is azonképen szeressétek egymást“... Jönnek a bűnös lelkek tikkadt szomszágával és nehéz éhezéssel az urvacsora asztalához, mert hallani akarják a csodálatos és szentséges biztatást: „Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, örök élete van annak“ és hallani akarják a bűnbocsátó üzenetet: „Menjete el békességgel, többé ne vétkezzetek, teremjete a megtéréshez illő gyümölcsöket“... És a keresztelő kőnél, az esküvői oltárnál, az urvacsorának a szent asztalánál csak a nevek változnak, csak a személyek cserélődnek, de emberek vannak ott, emberek: kereső szívek, imádkozó sóhajtások, atyai kéz után sóvárgó gyermekek. S a templomajtón jönnek-mennek

a hétköznapok terheivel, örömeivel, sikereivel és kudarcaival és ezek a győzelmek és vereségek, örömök és fájdalmak itt a templomban elsimulnak, képzelt értékük megcsökken, nyugodtabb, megbékültebb ítélet alá kerülnek, — az ide betért szív pihenést érez, erőt nyer, itthon van, jobba lesz...

Ha érezted már ezt ebben a templomban, testvérem, az eddig elmúlt esztendőök alatt, akkor ezen a hálafünnepen a te szíved hálálkodó imádságával dicsőítsd te is a te mennyei Atyádat és emlékezzél meg arról, hogy ebben a templomban az első vasárnaptól kezdve mind e mai vasárnapig minden istentiszteletnek és benne minden igehirdetésnek tartóoszlopa az a változatlan evangélikus hit volt, hogy nincsen senki másban üdvösség és nem is adatott más név az ég alatt, az emberek között, mely által üdvösségre juthatunk, mint a Krisztus Jézus. Tégy bizonyosságot erről szívedben, de köszönjed is meg hálás lélekkel az örökkévaló Atyának, hogy az ő szent Fiának az evangéliumát e templomban néked és minden szomjazónak tisztán és igazán hirdetteti és a szentségeket is Krisztus és senki másnak rendelése szerint szolgáltatja ki. Jegyezd meg magadnak ez ünnepen, testvérem, hogy valósággal úgy van, hogy ég és föld elmúlnak, de Isten beszédei semmiképen el nem múlnak, míg mindenkébe nem teljesednek... Milyen szörnyű változásokat látott e rövid évek alatt ez a templom is! A békességnek, bizodalomnak, nyugodt munkának első tiz esztendeje után, mely elmúlt fölötté, — amikor a szülő még számíthatott gyermeke jövődjével, a gyermek készíthetett terveket, a munkás megélhetett a keresetéből, a hívő akadályoztatás nélkül dicsérhette Istenét, — egyszerre elborult az ég, elváltozott az élet, végbement az írás szava, hogy a szeretet sokakban meghidegül és megsokasodik a gonoszság... Egymásnak támadtak az emberek, háború rohant át a nemzeteken s mintha soha nem lettek volna egyszersem templomban, átok, gyűlölség, gyilkolás, rombolás, szégyen és nyomorúság fakadt fel a mélységekből... A templomok megteltek feketeruhás asszonyokkal, apátlan árvákkal, éhező emberekkel és a csataterék robaja és a templomokat betöltő sóhajtasok között mintha alig hallották volna az egymással és magukkal küzdő emberek a változatlan szent szót: „Nincsen senki másban üdvösség, mert nem is adatott az ég alatt az emberek között más név, mely által üdvösségre juthatunk, mint a Krisztus Jézus“...

És mintha a Jelenések könyvének minden borzalmat felülmuló jajszavait még mindig fokozó új borzalmak lettek volna, még nehezebb idők következtek. A megrettent emberek után a nemzetek megrettenése következett. Az egyéni fájdalmakra és szenvedésekre népek fájdalmát és gyötrelmét borították újabb teher gyanánt. És amikor mindenfelől félelem, fájdalom, rettegés, szorongattatás kerítette hatalmába a lelkeket, akkor egyszerre rontott közénk az istentelenség és embertelenség, elvette a testi eledelt, eltiltotta a lelki eledelt, megtiporta a nemzeti érzést,

kigúnyolta az istenfélő szívet, megakarta fordítani a becsületet, más neveket akart adni e világnak, melyek által üdvözüljön... A templom állt, hallgatott, türte, hogy benne ellenőrzők járjanak, leselkedők és hallgatódzók, — de nektek emlékeznetek kell, hogy benne minden lélegzetvétel, minden sóhaj és minden imádság minden vasárnap azt hirdette és azt sugározta, hogy ne féljetek, bizzatok, nem adatott az ég alatt, az emberek között más név, mely által üdvösségre juthatunk, mint a Krisztus Jézus... Óh de sok léleknek adott bátorságot, erőt...

És ma?... A boldog, derüs, szép napok, melyek e templom első éveit alkották, mélyen elmerültek, a láthatár sötét és elborult. A hitetlenség réme száz néven és száz alakban tovább lappang soraink között és készül mindig ujuló támadásokra. Ha békételenkedünk, ő nevetve nézi, ha nyomorúsággal harcolunk, örül fájdalmainknak, ha csüggedünk, már utánunk nyújtja a kezét. Még nem vívtuk meg a harcot vele. Még ott áll jelenünk és jövőnk között, de bármilyen nevet fog adni önmagának, arról ismerhetjük meg mindenkor, hogy legnagyobb ellenségének azt tekinti, akinek örökkévaló neve minékünk adatott oltárainkra: a Krisztus Jézust. Amiképen a hitetlenség őt tartja ellenségének, azonképen mink őt tiszteljük segítségnek, utnak, igazságnak, életnek. Amiképen a hitetlenség minket egyéni gyarlóságaink, családi és emberi szerencsétlenségek utvesztőin át próbál elveszteni, azonképen Krisztus egyéni megtérésünk, családi és emberi tisztességünk segítségével akar minket felemelni, megjavítani és hasznossá tenni. Oltárainkon az örök tűz az ő kegyelmes szeretete, oltárainkon az örök áldozat az ő megváltó halála, oltárainkon egy láthatatlan, élő és valóságos szent van, aki minékünk közbenjárónk, aki által egyedül juthatunk üdvösségre, akiben való hit által egyedül igazulhatunk meg és ez Ő, akin kívül nincsen senki másban üdvösség: a Krisztus Jézus...

Ma sincs senkiben másban üdvösség gyermeknek és felnőttnek, tudósnak és tudatlannak, boldognak és szerencsétlennak, mint őbenne. Kérdeztétek meg az igazán boldog családi életetek, melyeket sem magasság, sem mélység, sem jelenvalók, sem következők nem tudnak egymás szeretetétől és Istenben való bizodalomtól eltéríteni, azt fogják mondani, hogy életük fundamentuma a jó pásztor, a bűnbocsánatot hozó Megváltó, aki barátainak nevez minket, ha azokat cselekedjük, amiket Ő mondott minékünk. Nézzetek szét a templomok között és feleljetek, hogy a Krisztushívő keresztyének templomaiban uralkodhatik-e más az Atyának dicsőségére, mint maga a Krisztus! Tekintsetek a nemzetek küzdelmes életére és figyeljétek meg a jelenvaló életben is, hogy melyik nemzetben van egyetértés, békesség, fejlődés, jövő: azokban-e, amelyek Krisztus ösvényein hűséggel akarnak járni, vagy pedig azokban, amelyek istentelen világot akarnak embertelenné vált szívek által megteremteni? Bármit mondjanak a társadalom bölcsei, bárhogy osztogassák a jövődölést a tudomány, a technika, az életké-

pesség és a kereskedelem terén való elsőség szerint, minket semmi el nem térít attól az igazságtól, hogy a Krisztus követésében és hozzávaló hűségben van igazában az emberiség közötti elsőségnek a biztosítéka és semmi másban.

Mert nemcsak a mi igazságunk többé, hanem e templomé és minden templomunké, melybe harangszó hívogatja az embereket, melyet szent ének tölt meg, melyben áhitat, öröm és imádság emeli fel a lelkeket, hogy az ég alatt, mely mindig irgalmas és az emberek között, akik mindig irgalomra szorulók, nincsen senkiben másban üdvösség, mint a Krisztus Jézusban. Változhatnak nevek, cserélődhetnek személyek, emelkedhetnek és süllyedhetnek nemzetek, váltogathatja egymást a templomba lépők szívében öröm vagy bánat, e templomban a krisztusi oltár változatlanul sugározza az igazságot: „Senki nem mehet az Atyához, hanem csak Ő általa“... Ő az egyetlen név, mely által kellene nekünk megtartanunk...

Hálával az elmúlt nehéz negyedszázadért, hittel tekintve a bizonytalan jövő elé, erősítsük meg megint lelkünket e templom első szentigéjével: „Nincsen senki másban üdvösség, mert nem is adatott az ég alatt, az emberek között más név, mely által üdvösségre juthatunk, mint a Krisztus Jézus“... Ámen.

Kemény Lajos.

